

Protokol nahrávky*

Pamětník: Jan Klos

Datum a místo natáčení: 9. 11., 16. 11. v Benicích a 1. 12. 2017 v Praze

Natočil a zpracoval: Vilém Faltýnek

Jan Klos - 1. část záznamu	
1. NAHRÁVKA	
0:00:00	Představení narátora, narozen 26. 2. 1941. Co ho vede ke vzpomínání, vliv Heleny Albertové a Lucie Čepcové, osobní potřeba vyjádřit dík za prožitě. Nejprve Komunistické straně a pracujícím lidu, který tatínka připravil o továrnu a rodinu vystěhoval na ulici. Tatínek se bez oddechu staral o prosperitu podniku, JK by musel nejspíš taky, kdyby se to nestalo. Otec byl v roce 1942 zatčen, ale z Terezína se vrátil. Majetek propadl Německu, rodina ho vykoupila. Otec pomohl v Terezíně spoluvězni (Josefu Šindelářovi) před transportem. Tento přítel pomohl později otci přežít Jáchymov.
0:17:52	Narátor se dostal mezi proletariát. Situace rodiny v 50. letech, dědeček byl taky bývalý vykořisťovatel. Obliba W+V a S+H z desek. Rodina žila v Mělníku, otec hrál divadlo v místním ochotnickém spolku Vojan. Otcův spolužák z Uměleckoprůmyslové školy. JK jako dítě načichl loutkovým divadlem. Skupa hostoval v mělnickém divadle. Zážitek improvizované reakce loutek na publikum. Začátek závislosti narátora na reakci publika. – Po deseti letech odchod z divadla k animovanému filmu. Vyhovovalo mu, že nemusí dělat nic výtvarného, nemusí dělat režii ani dramaturgii... – Listopad 1989 ve studiu: desítky zaměstnanců odešly na manifestace, ve studiu zůstali tři...
0:35:02	Druhé poděkování narátora patří otci, že ho zavedl do svého světa. Otec se spolužákem Dadákem před válkou vyráběli a podávali hračky. Tradice výroby košíkářského zboží, Dadák vymyslel známý kočárek pletený z proutí, licenci koupila Liberta. Dadák zahynul mezi lidmi zatčenými s otcem při heydrichiádě. – JK jako student chodil na Wericha s Horníčkem, sledoval herecké řemeslo. – Jiří Trnka.
0:42:10	Maminka Běla, za svobodna Štípková, její rodina. Sestra Květa. Žili v Mělníku – Pšovce. Matka v roce 1951 předčasně porodila syna Josefa, mladšího bratra narátora. Když zestárla, JK se o ni staral. – Znovu o důvodech, proč se rozhodl vyprávět. Svě zkušenosti považuje pro dnešní lidi za nezajímavé. O způsobech přesvědčivé animace. Výhoda animace, že vidí obraz z pohledu diváka. – Setkání s Břetislavem Pojarem, spolupráce na posledních „Medvědech“.
0:55:21	Vystěhování z bytu, matce se zhroutil svět. Ještě lístkový systém, žili i s prarodiči z lístků na děti. Vztah narátora k otci. Rodiče se rozešli. – Vztah maminky k umění. Dívka z venkova, měla ale cit, poslouchala vážnou hudbu, ale nikdy se sama neangažovala.
1:05:12	Otec byl Josef Klos, narodil se jako pohrobek, jeho otec padl v 1. světové válce v Rumunsku. Jeho hrob mnohem později dohledali, ale nenavštívili. Maminka se podruhé vdala, nevlastní otec Václav Kriml měl v Mělníku autodopravu. Josef Šindelář. – Raná dětská vzpomínka na zatčení otce v červnu 1942. Vzpomínka na transporty německých vojsk. Ústup Němců před frontou. Nálet na Drážďany. Nevlastní otec vozil svými autobusy vězně z koncentráku. – V největší bídě po vystěhování k nim přijela ještě

* Protokol nepředkládá ověřená fakta. Reprodukují informace v té podobě, v jaké je uvádí narátor. Případná vnější doplnění jsou odlišena hranatými závorkami.

	sestra matky s rodinou a prarodiče, kteří taky ztratili střechu nad hlavou. V každé místnosti žila jedna rodina.
1:22:26	Otcovo předválečné podnikání. Jeho společníkem byl Dadák, spolužák z Uměleckoprůmyslové školy. Dadák měl na starost výtvarné záležitosti, design hraček, Josef Klos byl provozním ředitelem. Narátor podnikl pokus kontaktovat Dadákovy potomky, aby se dozvěděl víc o otci. – Důvod zatčení skupiny mělnických mužů. Otec podporoval mělnický veslařský klub. Jistý mentálně retardovaný muž si údajně zapisoval jména partyzánů – několik desítek mužů vč. Josefa Klose. Byl zatčen a gestapo u něj jména našlo. Otec o věznění nikdy neřekl ani slovo. Vzpomínka na zatčení v 50. letech, údajně pro spolupráci s Němci. Za války vězněn v terezínské pevnosti.
1:37:05	Po návratu z vězení v roce 1943 se spolužákem Fixlem založil podnik MUZA. Původní podnik vlastnil bratranec. Situace těsně po válce. Sestra Běla narozená v roce 1943. Narátor začal chodit do školy. Dětská školní láska Jitka, její rodina jim v letech nouze pomáhala.
2. NAHRÁVKA	
1:47:20	Pozdější osudy narátora. Otec přišel o továrnu, stal se v ní národním správcem. V nové výrobně znárodněného podniku (Armabeton) se dostal opět k organizaci. Narátor dostal po základní škole umístěnkou do tesařské dílny ve Varnsdorfu. Spolužák Viktor Fixl spoluzaložil Průmyslovou školu bytové tvorby, dnes střední umělecko-průmyslová škola. Fixl vedl oddělení hračky. Oba s bratrem měli potíže jako nepřátelé socialismu. JK začal denně dojíždět do Prahy.
1:59:57	Škola a denní dojíždění do Prahy. Maturita v roce 1959, maturitní práce – hračkový model mělnického přístavu. Předsedou komise byl Famíra. Vývojový útvar sportovních a technických potřeb, JK tam každé prázdniny pracoval. Prostředí a kolegové nahradili někdejší zázemí loutkářského souboru. Po maturitě mu nabídli zaměstnání. Pracoval jako vzorkař, ne výtvarník. – V roce 1955 odveden k PTP. Práce na EXPO v Bruselu, jediné setkání s Jiřím Trnkou. Přijetí do podniku nebylo snadné.
2:16:50	Dříve poznal loutkové divadlo a poznal, že touží po obecnství. Otec už před únorem organizoval v Mělníku amatérské loutkové divadlo. JK se účastnil jako loutkoherec. – Založení loutkářské katedry na DAMU. Ústřední loutkové divadlo. Mělnický soubor se účastnil Loutkářské Chrudimi. Jak vznikla spolupráce mělnických s ÚLD. – Příjímací zkoušky na loutkářskou katedru DAMU. Poprvé neuspěl, podruhé také ne. J. Malík mu nabídl zaměstnání ve svém divadle.
2:42:21	V roce 1960 narukoval k PTP do Budějovic. Po berlínské zdi je převeleli ke zbraní. Těžká situace v příjímači, zdravotní následky. Snažil se to vydržet, aby měl vojnu definitivně splněnou. – Před vojnu zažil Semafor, Wericha s Horníčkem, potěšení a inspirace. Na vojně Malý umělecký kolektiv (MUK), k jeho osobnostem patřil Ivan Holeček, pozdější rozhlasový režisér, Jiří Svoboda, Jan Přeučil. JK spolupracoval mj. jako výtvarník. V souboru působily i nevojačky.
2:56:06	Návrat z vojny. S omluvou Malíkovu nabídku odmítl. Také kvůli výšce postavy, nevhodné pro loutkové divadlo. Kvůli žloutence hospitalizován v motolské nemocnici. V novinách našel inzerát Divadla Spejbla a Hurvínka, že hledá alternátory. V roce 1957 už Skupa nežil. – Skupina Salamandr zachránila divadlo S+H. Hlavou skupiny Jan Dvořák, členy Miloš Kirschner, Miloš Haken, Miroslav Vomela, L. Homola. Po Skupové divadlo vedl Ota Popp, kvůli nárokům zřizovatele musel vymyslet systém dvou hrajících skupin, proto vznikla potřeba alternátorů. Proč musela Skupová skončit jako ředitelka.

3:07:42	Přijímací pohovor do Divadla S+H. – Názor na B. Polívku. – Divadlo Rokoko, Něna [Zdeněk] Najman, jeden z adeptů na alternátora. Úsilí Heleny Štáchové o záchranu divadla. Kirschnerovy nemoci. – JK přijat. Bylo nutné schválení, měl kádrový škruloup. Musel k ministru Kahudovi, byl přijat jako dělník, ne člen uměleckého souboru. Staral se o organizaci divadelního zákulisí, ale současně i hrál. Kvůli možnosti vycestování mu byl doporučen sňatek.
3:22:22	Turné divadla po Bulharsku. Sňatek s Helenou Samohelovou. Tchán později objevil znárodnovací dekret podniku MUZA. – Nástup do divadla, situace Salamandru. Snaha zachránit divadlo. Miloš Haken plný nápadů, hádky o autorské honoráře. – Za Oty Poppa příliv nových autorů jako F. Nepil a J. Dietl.
3:33:12	Skupův tichý společník Jan Vavřík-Rýz. Později byl vyhozen, narátor schovává dárek – nůž. Jeho vliv na vznik nových figur vedle Spejbla a Hurvínka. Loutky Drbálkové a Vyčichla zmizely. Ztratily se i živě natočené nahrávky Skupy s Vavříkem-Rýzem. Konflikt mezi Kirschnerem a panem doktorem [Poppem]. Kdy přišla Helena Štáchová do divadla, společně s ní jistá Šecová. Postavu paní Kateřiny vymyslel Bohuslav Šulc. Radko Haken se soudil s Helenou Štáchovou o figury. – Narátor pracoval jako asistent režie u Jiřího Kubíčka. Měl na starost zařizování technických náležitostí. Samostatně režíroval hru [„Past na Hurvínka“] od [?] Straky. Režisér Jaroslav Dudek.
3:50:00	Jako asistent přišel JK do styku s činoherními umělci R. Deylem a K. Högerem. Výrok K. Högera jako krédo. – V divadle se vytvořily dva soubory. – Animátoři Boris Masník a Bohuslav Šrámek, jejich jména jsou neznámá. Podobně Miroslav Vomela v divadle. – Největší komerční úspěchy S+H (a Kirschnera) v 60. letech byly ve Východním Německu. – Narátor si nechával roli v němčině namluvit na záznam jazykovým mluvčím. JK v jazyce nemohl zaskakovat za kolegy. Potíže Bohuslava Šulce. JK byl v divadle nejen jako technik, ale i jako vodič Žeryka a vzácně i mluvil. – Loutka Žeryka a další shořely v roce 1974 na dálnici. Co se tehdy stalo. Žeryka nešlo obnovit, nikdo neznal technologii. Deset let předtím Radko Haken přepracoval loutky Spejbla a Hurvínka do inscenace „Srdečné metamorfózy“. Původním loutkám se říkalo „myši“, kvůli hraní na forbíně je bylo nutné zvětšit, ale změnila se i výtvarná podoba. JK v chystaném soudním sporu svědčil pro Radka Hakena.
4:11:41	Narátor byl při zájezdech vytížený dvojmo, jako technik i jako herec. V souboru fízlové. Mirko Procházka, dobrovolně se odhalil. Ve Strakonících se JK setkal s příbuznými z rodiny Klosů. JK při zájezdu napsal dopis kamarádovi v emigraci, druhý den dostal výpověď. – Zázitek první cesty do zahraničí. Tehdy tři noví členové souboru, mj. Marie Kopecká. Nový člen techniky Franta Stehlík. Další zážitky z cest.
4:23:32	JK hrál různé postavy v jednotlivých inscenacích. V pořadech typu „co loutky dovedou“ hrál taky. V roce 1969 vyhráli Skupovu Plzeň inscenací „Spejbl kontra dějiny“. Dotáčky vznikaly v Pojarově studiu. – O možnostech hry s marionetou a „oživování“ postavy. – Situace v divadle na začátku 70. let. Kirschner nemocný, část souboru jela na zájezd s nahrávkami, s Kirschnerem nebylo snadné vyjít. Po odchodu z divadla situaci dál nesledoval.
4:35:12	Odchod z divadla. Společně s Jiřím Kubíčkem a Miroslavem Vomelou, který našel místo v Národním divadle v Sydney. – Jan Dvořák, divadlo Drak v Hradci králové. – Nůž od Vavříka-Rýze.
4:41:02	KONEC

3. NAHRÁVKA

0:00:00	Podkládání mikrofonu vyvolává vzpomínku na nahrávání hudby do inscenace „Past na Hurvínka“. Účinkování na Světové výstavě v Montrealu, zážitek ze setkání s Modern Jazz Quartetem. Gene Deitch. – Albrecht Roser, nabídka spolupráce. – Plabejský přístup narátora k životu, v prvním zaměstnání myl záchody. Stejně jako na vojně. – Setkání s manželkou velvyslance Deana Ruska.
0:14:10	Odchod JK z Divadla Spejbla a Hurvínka: Skoro polovinu z roku trávili na zájezdech. Navíc musel Praze nahrazovat ztráty z vystupování mimo Prahu. Způsoby převážení vydělaných honorářů. JK měl vždy současně dvojí povinnosti, technické i umělecké, bylo to velmi vyčerpávající.
0:20:55	Jiří Kubíček, mladší kolega v divadle, pozitivní přínos. Recitál ke Skupovu výročí. V Plzni se JK setkal s Gustavem Noskem. - V zázemí divadla probíhal neustálý boj o autorské honoráře, zejm. mezi Milošem Hakenem a Milošem Kirschnerem. Dietlova komedie [„Tajemství cirkusového klauna a jeho sedmi špagátů“, prem. 1966]. Současně se zkoušela „Amorosiáda“. – V roce 1969 Kubíčková éra na vrcholu. – Kirschner zaměstnával disidenty, P. Grymma, V. Čáslavskou... Vzpomínka na komunistky Amortovou, Pelikánovou a Švorcovou. – Řemeslo hraní s marionetou.
0:36:15	V Dietlově inscenaci hrál [Jiří] Sovák hlavní roli, bez Kirschnera. Názor narátora na Jaroslava Dietla. – V té době se JK narodila dcera. Provoz v divadle byl časově velmi náročný, navíc těžko snášel zákulisní boje o existenci. Začal se poohlížet po práci ve Studiu Jiřího Trnky.
0:51:26	Odcházel v roce 1973, z divadla byl surově odstraněn dr. Popp. Ocenění Kirschnerovi od Supraphonu za prodané nosiče. JK mu odpustil, stejně jako Heleně Štáchové. Jak se vyvíjely jejich kolegiální vztahy. Výborná souhra s kolegy, společné improvizace při představeních. Štáchová udržela rodinný charakter divadla. – Radko Haken požádal narátora, aby svědčil v jeho sporu s divadlem. Při přechodu loutek na forbínu bylo nutné je upravit, Radko podle starých návrhů loutek vytvořil nové postavy. Původním se říkalo „myši“, nové byly větší. Divadlo nerespektovalo jeho autorství. Soud nerozhodl, protože žalobce Haken zemřel.
1:09:12	Jak bylo po roce 1989 zachráněno Studio Jiřího Trnky, díky panu Vaňkovi, který sehnal nové zakázky. Zánik řemesla loutkové animace v dalších letech. Dnes se to na kvalitativně nižší úrovni obnovuje. Podobně klesla úroveň u hry s marionetami v Divadle S+H. – Zážitek s radiátorem ústředního topení. Technická vybavenost v bytech u nás za socialismu a v Norimberku.
1:18:54	S pobočkou SJT v roce 1967 nebo 1968 spolupracoval jménem divadla. Studio Břetislava Pojara. Jak JK požádal o zaměstnání. Sláva Šrámek, obdivovaný animátor. Pan Látal měl rozhodující slovo. – Půl roku chodil pracovat na černo. Animoval loutkového Pana Tau v Polákově filmu. Chybně zvolený princip, detaily měl vyjádřit živý herec, ne loutka. Aby se animátoři uživil, animovali po dvou oknech.
1:33:36	Jak živí herci předehrávali animátorům, např. Ladislav Fialka Trnkovi do filmu „Ruka“. Pojar neplnil plán, pracoval velmi zodpovědně. Práce s kamerami, měly zpomalený chod, metoda pixilace. – Narození dcery Heleny. – Kolega František Braun. Nástup JK do Pojarova studia. Setkání s Josefem Klugem. Musel animovat zkušební záběr, díky výsledku byl přijat. Začínal prací na jednom z dílů „Potkali se u Kolína“. Ve studiu pracovali manželé Procházkoví, později emigrace. Kolega Jarda Zahradník, mladý zemřel. Břetislav Pojar měl k ruce už jen hluchoněmého Borise Masníka. – Poslední zájezd s divadlem 1974. Možnosti výjezdu do zahraničí. Zájezdy divadla na Slovensko.

	Po federalizaci byli pozvaní do Bratislavy na přehrávky, Kirschner to hrdě odmítl.
1:47:52	Rok 1968, divadlo zrovna přijelo z velkého turné do Egypta. Narátor neměl možnost poznávat navštívené země. Indie byla přesto silný zážitek. – Narátor byl vychovaný v názoru, že země, které Rusové osvobodily, jsou jejich a budou si tam dělat pořádek po svém. Vývoj ho nepřekvapil. – Pohřeb Jiřiny Skupové. – Zájezd v roce 1969. Málem mu na hranicích našli skicák s protistátními kresbami. (<i>listování skicákem</i>) Situace s nalezeným dopisem (1972), druhý den dostal JK výpověď. Nakonec se ale obhájil a zůstal.
2:07:42	Pojarovo studio. Další působení. Režisér Beneš našel nové prostory. Dělal se vlastní i zakázkové filmy. Film „Rohy“, jeden z mála, který animoval JK celý sám. Autorství si neprávem připisuje Zdeněk Svěrák. Způsob honorování práce u animovaného filmu. Těžké podmínky. – Proměna pracovních podmínek s příchodem technického vybavení – pří pohledu. Obdiv k předchůdcům, kteří pracovali naslepo.
2:24:31	Kdy JK přestal s animací. Pojar na pracovním pobytu v Kanadě 1982–1987. JK tehdy pracoval s L. Benešem. Spolupráce s Vlastou Pospíšilovou. Práce na „Broučkách“. Nešťastné momenty seriálu: nemoc režisérky, noční prostředí a problémy se stíny. Později Jana Hartla jako vypravěče nahradil Miroslav Donutil. – Další dvacet let JK ještě intenzivně pracoval.
2:42:12	KONEC